

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman neuvottelupäivät Hämeenlinnassa 4.-5.5.2010

Muistio hyvinvointi- ja hoivapalvelut -työryhmän keskustelusta 5.5.2010

Taustaa

Maa- ja metsätalousministeriö järjesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten asiantuntijoille Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman neuvottelupäivillä keskustelutilaisuuden maaseudun hyvinvointi- ja hoivapalveluiden tukemiseen liittyvistä ajankohtaisista asioista. Keskustelussa avainasiana oli hyvinvointi- ja hoivapalveluiden tuottamisessa tarvittavien toimitilojen investointeihin mikroyrityksille myönnettävä Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman mukainen yritystuki. Toimiala on monella tapaa muutosessa. Esityksessä todettiin, että ratkaisemattomiin haasteisiin vastaaminen ja ongelmien tunnistaminen vaatii arvoketjujen uudelleen määrittelyä ja asiakkaiden tarpeiden ja uusien vaatimusten tunnistamista entistä kokonaisvaltaisemmin. Ylipäänsä hyvinvointi- ja hoivapalveluiden järjestämisen ja tukijärjestelmien tarkastelu maaseudun näkökulmasta on haastavaa.

Yritykset voivat hakea tukea elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta tai paikalliselta Leader-toimintaryhmältä. Rahoituksen myöntämisessä noudatetaan maaseutuohjelman tavoitteita ja alueiden itse asettamia päämääriä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset noudattavat laatimiaan alueellisia maaseudun kehittämissuunnitelmia, jotka sisältävät mm. yritystuen myöntämisessä noudattavat linjaukset ja valintakriteerit. Vastaavasti Leader-toimintaryhmät noudattavat laatimiaan paikallisia maaseudun kehittämissuunnitelmia. Maa- ja metsätalousministeriö on edellyttänyt ennen ryhmien valintaa Leader -ryhmiä ja silloisia työ- ja elinkeinokeskuksia käymään mm. yritysrahoituksesta keskinäisen työnjakokeskustelun. Kaikki rahoituspäätökset tehdään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa. Maa- ja metsätalousministeriössä ei tehdä rahoituspäätöksiä.

Tuet on myönnetty ohjelmakauden alusta lähtien de minimis -tukena, mitä voidaan myöntää yritystä kohden korkeintaan 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana. Leader-toimintaryhmän kautta haettua tukea on voitu myöntää ja myönnetään edelleen korkeintaan 150 000 euroa tuettavaa toimenpidettä kohden. Koska maaseudun yritystoiminnan tukemisesta annettua valtioneuvoston asetusta (632/2007) muutettiin asetuksella (299/2010), niin tuki investointeihin myönnetään yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen (800/2008) mukaisesti 28.4.2010 lukien. Yrityksen käynnistystuki ja kehittämistuki myönnetään edelleen de minimis -ehtoisesti.

Toimialan investointeihin on myönnetty vuonna 2009 julkista tukea yhteensä noin kolme miljoonaa euroa. Investointituesta vajaan puolet (41 %) kohdistui vanhusten ja vammaisten asumispalveluihin. Toiseksi eniten tukea myönnettiin muihin sosiaalihuollon laitospalveluinvestointeihin (31 %). Tuesta 13 prosenttia kohdistui kehitysvammaisten sekä mielenterveys- ja päihdeongelmaisten asumispalveluihin. Loput tuesta (13 %) myönnettiin sosiaalialan hoitolaitosten, muiden sosiaalialan avopalveluiden sekä vanhusten ja vammaisten sosiaalihuollon avopalveluiden investointeihin. Keskimääräinen tuki investointia kohden oli 45 454 euroa. Tukea yritystoiminnan käynnistämiseen myönnettiin yhteensä 706 133 euroa. Keskimäärin käynnistystukea myönnettiin 24 349 euroa. Yrityksen kehittämistukea myönnettiin yhteensä 131 526 euroa. Keskimäärin myönnetyn kehittämistuen määrä oli 4 243 euroa.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksittain tarkasteltuna toimialalle myönnettyissä tukimäärissä oli huomattavia eroja. Hyvinvointi- ja hoivapalvelualan investointeja on tehty runsaimmin Pohjois-Karjalassa. Toisaalta Etelä-Savossa ja Kaakkois-Suomessa alan investointeja ei ole tehty juuri lainkaan. Erot johtuvat siitä, että joissakin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa on otettu käyttöön koko ELY-keskuksen kattava rahoituslinjaus, jonka mukaan sosiaalipalvelualan yritysten toimitilainvestointeihin ei myönnetä tukea. Lähestymistapa perustuu yrityksen kehittämisavustuksen myöntämistä sosiaalipalveluja tarjoavien yritysten toimitilainvestointeihin koskevaan työ- ja elinkeinoministeriön 9.9.2009 tekemään linjaukseen. Linjauksen mukaan sosiaalipalvelujen tuottamis- ja lainsäädännöllisistä tekijöistä johtuen on tarkoituksenmukaista eriyttää palvelujen tuottamisesta vastaava taho palvelujen tarjoamisen edellyttämien tilojen omistuksesta. Neuvottelupäivillä otettiin esiin, että työ- ja elinkeinoministeriön tekemä linjaus ei kuitenkaan koske Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta myönnettävää rahoitusta.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kesken on jo keväällä 2010 käyty alustavia keskusteluja sosiaali- ja terveysalan yritysten investointien rahoitukseen liittyvistä toimintaperiaatteista ja eri toimijoiden työnjaosta. Ministeriöiden kesken aloitettu vuoropuhelu kytkeytyy työ- ja elinkeinoministeriön 2.2.2009 asettamaan strategiseen hankkeeseen hyvinvointialan työ- ja elinkeinopoliittiseksi kehittämiseksi. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on mukana ympäristöministeriön asettamassa palveluasumisen

rahoitustyöryhmässä (PALVAS) toimikaudella 17.3.2010–14.12.2010. Työryhmän tehtävänä on selvittää palveluasumisen rahoitusta tilojen rakentamisen, perusparantamisen ja hankinnan kannalta sekä tehdä ehdotuksia siihen liittyvän julkisen rahoituksen periaatteiksi ja lisätä rahoittajien välistä yhteistyötä.

Työryhmäkeskustelun yhteenveto

Neuvottelupäivien nimenomaisena tarkoituksena oli kuulla alueiden näkemyksiä siitä, miten sosiaalipalvelualan tukeminen maaseudun kehittämislain (1443/2006) nojalla olisi jatkossa tarkoituksenmukaisinta linjata suhteessa yritystukilain (1336/2006) nojalla myönnettävään rahoitukseen.

Keskusteluissa todettiin, että maaseutu on erinomainen ympäristö sosiaali- ja terveysalan palveluiden tuottamiseen palveluiden keskittymisen ja taajamavaltaisuuden vastapainona. Rahoituksen kohdentamisessa tulee erityisesti ottaa huomioon yrityksen tarpeet ja liiketoiminnan kannattavuus. Pelkästään oman kunnan tai lähikuntien asiakkaiden varaan perustuvien palveluiden tarjoaminen ei välttämättä ole paras ratkaisu vaan asiakaspohjan on oltava laajempi. Erityisesti kuntoutuspalvelut, päihdehuolto, nuorten tukiasuminen ja mielenterveyskuntoutujien palvelut ovat sellaisia, joissa asiakkaita on mahdollista saada maakunnan ulkopuolelta. Vanhusten hoivapalveluissa kunnan ulkopuolisten asiakkaiden saaminen voi olla haasteellisempaa. Harvaanasutulla ja syrjäisellä maaseudulla on toisaalta vaikea saada vanhuspalveluita, joten näiden palveluiden rooli ei ole muita vähäisempi.

Maaseutuohjelmasta myönnettävät yritystuet ovat olemassa maaseudun mikroyritysten toimintaedellytysten kehittämiseksi. Toimiala on kasvussa ja yritystuella on positiivisia vaikutuksia alueen työllisyyteen (erityisesti maaseudun naisten työllisyyteen) ja talouteen. Suuret, ulkomaisetkin toimijat ovat valtaamassa alaa ja ostavat pieniä yrityksiä, jolloin rahavirrat eivät jää alueelle. Suuret yritykset eivät välttämättä ole kiinnostuneet ostamaan aivan pienimpiä maaseudun mikroyrityksiä, jotka toimivat harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla.

Tilaisuudessa pohdittiin olisiko tukea tarpeen jatkossa kohdentaa ja rajata. Kaikkia ELY-keskuksia kattavia toimialaa koskevia rajoituksia ei keskustelujen pohjalta nähty tarpeellisiksi. Alueilla on jo nyt mahdollisuus tehdä rajoituksia ja painotuksia alueellisesti hyvin erilaisten maaseudun ongelmien huomioon ottamiseksi ja kehittämistyön varmistamiseksi. Maaseudun kehittämisessä ja alueellisten erojen vähentämisessä tarvitaan monipuolisia välineitä kunkin alueen tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan. Alueesta riippuen tällä hetkellä on tehty mm. seuraavansuuntaisia rahoituslinjauksia:

- rahoitusta kohdennetaan pääsääntöisesti ydin- ja harvaanasutulle maaseudulle
- alueelle syntyy pysyvää lisäarvoa ja vaikuttavuutta
- syntyy uusia tai säilytettyjä työpaikkoja
- vastataan ulkopuolelta tulevaan palvelukysyntään - ei oman alueen julkisen palveluntuotannon korvaamiseen ja ulkoistamiseen
- kehitetään uusia liiketoimintamalleja
- syntyy uutta yritystoimintaa, yritysverkostoja ja innovatiivisia tuotteita tai palveluita
- tuki ei vääristä kilpailutilannetta

Toimialan yritykset ovat kohdanneet erilaisia haasteita, joihin pyritään jatkossa löytämään ratkaisuja. Erityisesti kuntien kilpailumenettelyt ja kustannuslaskentaa koskevat toimintatavat vaikuttavat suoraan toimialan yrityksiin. Kuntien päätöksenteon pitkäjänteisyys ja ennustettavuus ovat tärkeitä tekijöitä yritysten toiminnan jatkuvuuden näkökulmasta tarkasteltuna.

Pienillä yrityksillä on vaikeuksia jättää mm. tarjouksia, koska ne eivät kokonsa puolesta pysty vastaamaan isoihin tarjouskilpailuihin. Tärkeänä pidettiin alan toimijoiden verkostoitumisen edistämistä ja pienten yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämistä sekä yritysten välistä yhteistyötä. Yrityksillä on tarvetta kilpailutusosaamisen vahvistamiseen, jotta ne voisivat isoissa tarjouskilpailuissa jättää yhteistarjouksia kokoamalla palveluitaan yhteen. Sopimusosaamisen parantaminen koskee niin yrityksiä kuin kuntiakin. Myös laatujärjestelmien kehittämistyöhön panostamista pitää jatkaa. Näihin haasteisiin voidaan vastata lisäämällä alan yritysten koulutusta ja tehostamalla hanketoimintaa sekä muita tukitoimia, kuten yritys kohtaista kehittämistä. Myös yritys yhteistyön edistämistä pidettiin tärkeänä ja siihen voidaan vaikuttaa esim. yritysryhmän kehittämistuella.